

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lukiolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi lukiolain opiskelijan arviointia koskevia säännöksiä siten, että kielten opetuksessa opiskelijalta arvioitaisiin kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa arvioitaisiin erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaisi Opetushallitus.

Opintojen hyväksilukemista koskevaa säännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi ja

täydennettäväksi siten, että opiskelijan oikeus osaamisen tunnustamiseen käsittäisi aikaisemmin suoritettujen opintojen lisäksi myös muutoin hankitun osaamisen hyväksilukemisen ja tunnustamisen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2009.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 NYKYTILA.....	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
Kielten opetus lukiokoulutuksessa.....	4
Kielitaidon arviointi lukiokoulutuksessa.....	4
Ylioppilastutkinnon kielikokeet.....	5
Opintojen hyväksilukeminen.....	5
1.2 Kansainvälinen kehitys.....	6
Suullisen kielitaidon arviointi.....	6
Kielitaidon arviointi Euroopan unionissa.....	6
Osaamisen tunnustaminen.....	6
1.3 Nykytilan arviointi.....	7
Suullinen kielitaito.....	7
Osaamisen tunnustaminen.....	7
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	8
2.1 Tavoitteet.....	8
2.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	8
2.3 Keskeiset ehdotukset.....	9
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	9
3.1 Taloudelliset vaikutukset.....	9
Suullinen kielitaito.....	9
Osaamisen tunnustaminen.....	10
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	11
3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	11
4 ASIAN VALMISTELU.....	11
4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	11
Suullinen kielitaito.....	11
Osaamisen tunnustaminen.....	12
4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	12
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	13
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	13
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	14
3 VOIMAANTULO.....	14
LAKIEHDOTUS.....	15
Laki ukiolain muuttamisesta.....	15
LIITE.....	17
RINNAKKAISTEKSTI.....	17
Laki_lukiolain muuttamisesta.....	17

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Lukiokoulutus on lukiolain (629/1998) 1 §:n mukaan perusopetuksen oppimäärälle perustuvaa yleissivistävää koulutusta. Lukiolakia sovelletaan sekä nuorille että aikuisille annettavaan lukiokoulutukseen. Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa.

Lukiolain 10 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto päättää lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen ja opinto-ohjaukseen antamalla tuntijaon. Opetushallitus päättää pykälän 2 momentin nojalla opetussuunnitelman perusteissa eri aineiden, aineryhmien ja aihekokonaisuuksien sekä opinto-ohjauksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä. Tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet tehdään pykälän 4 momentin mukaan tarvittaessa erikseen nuorille ja aikuisille annettavaa opetusta varten.

Lukion oppimäärä on lukiolain 7 §:n 1 momentin mukaan laajuudeltaan kolmivuotinen. Lukioasetuksen (810/1998) 1 §:n mukaan opetusta eri oppiaineissa ja opinto-ohjausta annetaan keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Aikuisille tarkoitetussa opetuksessa kurssin kesto on keskimäärin 28 tuntia ja oppimäärä sisältää vähintään 44 kurssia.

Lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (955/2002), jäljempänä tuntijakoasetus, 7 §:n mukaan lukion opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Syventävät kurssit ovat pääasiassa pakollisiin kursseihin välittömästi liittyviä jatkokursseja, joita opiskelijalle tulee tarjota valittaviksi. Opiskelijalla on subjektiivinen oikeus opiskella lu-

kiokoulutuksen aikana syventävinä opintoina tarjottavat valtakunnalliset kurssit.

Lukion opiskelijoiden suoritusten arvioinnista säädetään lukiolain 17 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti. Pykälän 2 momentin mukaan opintosuoritusten arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä on voimassa, mitä niistä asetuksella säädetään ja Opetushallitus määrää. Todistuksiin merkittävistä tiedoista päättää Opetushallitus.

Lukioasetuksen 2 luvussa säädetään opiskelijan arvioinnista. Luku sisältää säännökset opintojen aikaisesta arvioinnista, opinnoissa etenemisestä, päättöarvioinnista ja todistuksista sekä arvioinnin suorittajasta ja oikeudesta saada tieto arviointiperusteista. Lukioasetuksen 6 §:n 1 momentin mukaan opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä on annettava riittävän usein tietoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen. Pykälän 2 momentin mukaan arvostelu annetaan numeroin tai muulla opetussuunnitelmassa määrätyllä tavalla. Numeroarvostelussa käytetään asteikkoa 4—10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4.

Lukiolain 18 §:n mukaan lukiokoulutuksen päätteeksi pannaan toimeen ylioppilastutkinto. Tutkinnon avulla selvitetään, ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyysden. Tutkintoon sisältyy äidinkielessä ja kirjallisuudessa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraissa kielissä, matematiikassa ja reaaliaineissa järjestettäviä kokeita. Ylioppilastutkinnon järjestämisestä säädetään ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) ja ylioppilastutkinnosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (915/2005).

Kielten opetus lukiokoulutuksessa

Lukiolain 7 §:n 2 momentin mukaan lukion oppimäärä sisältää, sen mukaan kuin tuntijaakoasetuksessa ja opetussuunnitelman perusteissa säädetään ja määrätään, muun muassa toista kotimaista kieltä ja vieraita kieliä. Opinnoissa voi olla erilaajuisia oppimääriä.

Tuntijaakoasetuksen 8 §:ssä säädetään nuorille annettavan opetuksen tuntijaosta ja 9 §:ssä aikuisille annettavan opetuksen tuntijaosta. Säännösten mukaan yksi perusopetuksen vuosiluokilta 1—6 alkava kieli (A-kieli) ja yksi perusopetuksen vuosiluokilta 7—9 alkava kieli (B-kieli) ovat opiskelijalle pakollisia. Toisen näistä kielistä tulee olla toinen kotimainen kieli. Pääsääntöisesti A-kielenä opiskellaan joko toista kotimaista kieltä tai vieraina kielinä englantia, saksaa, ranskaa, espanjaa tai venäjää. Kaikille yhteisenä B-kielenä opiskellaan toista kotimaista kieltä tai englantia. A-oppimäärässä on kuusi pakollista kurssia ja B-oppimäärässä viisi. Kummasakin oppimäärässä on kaksi valtakunnallisesti määriteltyä syventävää kurssia. B2 ja B3-oppimäärät ovat opiskelijalle valinnaisia, ja käytännössä opiskelijoiden opiskelemien kurssien määrä vaihtelee suuresti.

Opetushallitus on hyväksynyt lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet erikseen nuorille ja aikuisille annettavaan koulutukseen. Opetussuunnitelman perusteissa kielenopetuksen tavoitteet määritellään muun muassa kuullun ymmärtämisen, puhumisen, luetun ymmärtämisen ja kirjoittamisen osa-alueille. Opetussuunnitelman perusteissa esitetyt tavoitetasot kuvaavat ja määrittelevät, minkä tasoista osaamista keskimäärin odotetaan oppimäärän suorittaneelta.

Kielitaidon arviointi lukiokoulutuksessa

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteiden mukaan kunkin oppiaineen pakolliset ja perusteissa määritellyt valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Muiden syventävien ja soveltavien kurssien arviointitapoja voivat olla opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarviointi, suoritusmerkintä tai sanallinen arviointi. Päätösarvioinnissa arvioidaan numeroarvo-

sanoin kaikki pakollisten oppiaineiden oppimäärät sekä valinnaiset kielet. Opiskelija on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän myös valinnaisista vieraista kielistä, jos opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Opetussuunnitelmien perusteiden mukaan vieraiden kielten arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet kurssikuvausten painotusten mukaisesti. Suullisen kielitaidon harjoittaminen sisältyy kaikkiin kurseihin, joten myös suullista kielitaitoa on arvioitava kaikilla kursseilla. Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvosananä. Pakollisten ja syventävien kurssien pohjalta muodostuvaa arvosanaa on mahdollista tietyin edellytyksin korottaa erillisessä kuulustelussa, lisänäytöillä tai harkinnan perusteella. Opetussuunnitelmien perusteissa ei ole yksityiskohtaisia määräyksiä tai ohjeita varsinaisesta arviointimenettelystä.

Opetushallitus on 1990-luvun alkupuolelta lähtien tuottanut lukuvuosittain suullisen kielitaidon arviointimateriaalia vieraisiin kieliin. Kokeiden järjestäminen kielenopetuksessa on ollut koulutuksen järjestäjän päätettävissä. Kokeeseen osallistuminen on ollut opiskelijalle vapaaehtoista, ja sen suorittaminen on ollut opiskelijalle maksutonta. Koe on kestänyt 15—20 minuuttia ja se on suoritettu yleensä pareittain. Kokeessa on lämmittelyvaihe, lukutehtävä, tarinan tuottaminen kohdekielellä, tilannetehtävä ja kokeen lopetus. Kokeen suorittamisesta opiskelija on saanut erillisen todistuksen. Todistus liitetään opetussuunnitelman perusteiden mukaan opiskelijan päättötodistuksen liitteeksi.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen arvioinnissa käytetään kielen oppimäärälle asetettuja taitotasokuvauksia. Opiskelija saa todistukseen taidostaan arvioinnin opetussuunnitelman perusteiden kuvausasteikon taitotasojen mukaan. Suullisia kokeita ja niiden opiskelija-arviointia on lukuvuosittain käsitelty Opetushallituksen järjestämissä kielenopettajien täydennyskoulutustilaisuuksissa.

Ylioppilastutkinnon kielikokeet

Ylioppilastutkintolautakunta laatii kokeet molempiin kotimaisiin kielisiin ja 11 vieraseen kieleen. Osassa kieliä on kahdentasoisia kokeita. Kunakin vuonna tarvitaan noin 45 eri kielikoetta.

Useimmissa kielissä ylioppilastutkinnon kielikokeet koostuvat kuullunymmärtämisen osasta ja kirjallisesta osasta. Tutkinnon suorittaja saa kokeista kokonaisarvosanan.

Ylioppilastutkinnon kielikokeet laaditaan kussakin kielessä kunkin oppimäärän pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kursseiden pohjalta. Vieraan kielen koe järjestetään vaativuudeltaan pitkän ja lyhyen oppimäärän mukaisena. Toisen kotimaisen kielen sekä englannin, saksan, ranskan, venäjän, espanjan ja italian kokeet sisältävät kuullun ja tekstin ymmärtämisen sekä kielen kirjallisen käyttämisen taitoa osoittavat osat. Kuullunymmärtämisosaa ei toistaiseksi sisälly harvoin opetettujen nykykielten (esimerkiksi pohjoissaame, inarinsaame, koltansaame ja portugali) kokeisiin eikä latinan kielen kokeisiin. Kokeisiin ei sisälly suullista kielitaitoa testaavaa osaa. Hyväksytyt arvosanat edellytyksenä on, että kokelas osallistuu sekä kuullunymmärtämiskokeeseen että kirjallista taitoa osoittavaan kokeeseen.

Opintojen hyväksilukeminen

Lukiolain 11 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän laatima opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin tarvittaessa myös muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen. Lukion tuntijaon mukaan opiskelijalla on mahdollisuus sisällyttää lukion soveltaviksi kursseiksi muiden koulutuksen järjestäjien antamia opintoja. Kyseisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin lukion oppiaineen oppimäärään tulee päättää opetussuunnitelmassa. Soveltavien kurssien ei kuitenkaan tarvitse liittyä mihinkään yksittäiseen oppiaineeseen.

Lukiolain 23 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään muualla suoritettut opinnot,

jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opetussuunnitelman mukaisia. Voimassa olevien opetussuunnitelmien perusteiden mukaan kun muualla suoritettuja opintoja hyväksytään pakollisiin ja valtakunnallisiin syventäviin kursseihin, opintojen on oltava tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion korvautuvien kurssien mukaisia. Oppilaitoskohtaisiin syventäviksi kursseiksi voidaan sisällyttää muiden oppilaitosten opintoja syventämään lukion pakollisten oppiaineiden oppimääriä. Tällaisia suorituksia voivat olla esimerkiksi suuri osa yliopistojen arvosanaopinnoista.

Päätös muualla suoritettavien opintojen hyväksilukemisesta tulee sitä erikseen pyydettyessä tehdä lukiolain 23 §:n 2 momentin mukaan ennen mainittujen opintojen aloittamista.

Lukiolain 12 §:n mukaan lukion oppimäärä tai osa siitä voidaan suorittaa oppimäärään kuuluvien tietojen ja taitojen hankkimistavasta riippumatta kokeissa, joiden toimeenpanosta ja arvostelusta huolehtii koulutuksen järjestäjä. Lukioasetuksen 4 §:n mukaan opiskelijalle voidaan myöntää hakemuksesta lupa suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta. Käytännössä aikuisten yleissivistävää opetusta antavissa oppilaitoksissa on hyväksilukemisen yhteydessä voitu antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamisensa kokeilla, joiden pohjalta on saatu näyttö osaamisesta sekä arvosana lukio-opetuksen opintoja varten.

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteiden mukaan sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella välttää päällekkäisyyttä ja lyhentää opintoaika. Kun opiskelijalle hyväksiluetaan opintoja muista oppilaitoksista, pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamaan arviointiin. Tarvittaessa arvosanojen muuntaamista varten on opetussuunnitelman perusteissa muuntotaulukko. Tapauksissa, joissa ei voida päätellä, kumpaa arvosanaa (ylempää vai alempaa) toisessa oppilaitoksessa suoritettu kurssi vastaa, vastaavuus on määriteltävä opiskelijan eduksi.

1.2 Kansainvälinen kehitys

Suullisen kielitaidon arviointi

Opetusministeriön 18 päivänä maaliskuuta 2005 lukiokoulutuksessa saavutettavan suullisen kielitaidon arviointia varten asettama työryhmä selvitti kyselyllä suullisen kielitaidon arviointia Euroopan unionin jäsenvaltioissa sekä Islannissa ja Norjassa. Työryhmän muistiossa (opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:26) on selostettu suullisen kielitaidon arviointia 19 kyselyyn vastanneessa valtiossa. Muistion liiteosassa on kuvattu kahdeksan valtion (Hollanti, Iso-Britannia, Itävalta, Norja, Ruotsi, Tanska, Unkari ja Viro) ratkaisuja lukiokoulutuksen päättötutkinnoksi.

Kyselyyn vastanneissa valtioissa opetussuunnitelmat tai muut opetusta ohjaavat asiakirjat velvoittavat kieltenopetuksessa arvioimaan myös suullista kielitaitoa. Mitään yhtenäistä mallia kokeen järjestämisestä ei ole löydettävissä. Yleensä lukiokoulutuksen päätteeksi on valtakunnallinen tai alueellisten tutkintolautakuntien toimeenpanema tutkinto. Tutkinnon muodot vaihtelevat suuresti. Yleisimmin kielitaidosta annetaan kokonaisarvosana. Erillinen arvosana suullisesta kielitaidosta on harvinainen. Suullisen kokeen painoarvo on kirjallista pienempi. Kokeiden laadinnassa ja arvioinneissa on ryhdytty ottamaan huomioon Euroopan neuvoston aloitteesta kehitetyn kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoja.

Kielitaidon arviointi Euroopan unionissa

Kyky ymmärtää muita kieliä kuin äidinkieltä ja käyttää niitä viestinnässä on katsottu olevan kaikilta Euroopan kansalaisilta vaadittava perustaito. Tämän vuoksi Euroopan unionissa on vireillä kielitaidon kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä.

Kielellisen monimuotoisuuden ja kielten oppimisen edistämiseksi Euroopan kielten teemavuoden 2001 tavoitteiden mukaisesti annetussa neuvoston päätelmässä (2002/C 50/01) vuodelta 2002 jäsenvaltioita kehoitetaan toteuttamaan asianmukaisiksi katsomansa toimenpiteet tarjotakseen oppilaille mah-

dollisimman laajalti tilaisuus oppia äidinkiensä lisäksi kahta tai tarvittaessa useampaa kieltä. Päätelmissä kehoitetaan jäsenvaltioita lisäksi luomaan kielitaidon arviointia varten järjestelmiä, jotka perustuvat Euroopan neuvoston laatimaan yhteiseen eurooppalaiseen kieliä koskevaan viitekehykseen.

Maaliskuussa 2002 Barcelonassa kokoonnutunut Eurooppa-neuvosto kehotti jäsenvaltioita ottamaan käyttöön kielitaitoa koskevan indikaattorin vuonna 2003. Euroopan unionin neuvosto hyväksyi keuhällä 2005 päätelmät uusista koulutusindikaattoreista. Päätelmissä komissiota kehoitetaan tekemään neuvostolle tutkimusehdotuksia uusien indikaattoreiden kehittämiseksi. Kielitaito mainitaan päätelmissä yhtenä indikaattorialueena.

Kielitaitoindikaattorin valmistelutyö on vireillä ja sen koordinoinnista vastaa komissio. Komission tukena on jäsenvaltioista koostuva neuvottelukunta. Eurooppalaista kielitaitoindikaattoria koskevan komission tiedonannon (KOM (2005) 356 lopullinen) mukaan indikaattorilla on tarkoitus mitata yleistä vieraiden kielten osaamista kussakin jäsenvaltiossa. Indikaattorin tulisi mitata neljää kielitaidon osa-alueita: lukemista, kuullun ymmärtämistä, puhumista ja kirjoittamista. Kielitaitoindikaattorin olisi ilmaistava taitoja Euroopan neuvoston yhteisen eurooppalaisen kieliviitekehyksen mukaisella kuudella asteikkotasolla.

Osaamisen tunnustaminen

Lissabonin Eurooppa-neuvostossa vuonna 2000 on korostettu koulutuksen, ammattiopeutuksen ja työllistyvyyden merkitystä Euroopan talous- ja sosiaalipolitiikassa. Sen pohjalta käynnistetyssä Euroopan unionin koulutus 2010 -prosessissa on painotettu muun muassa epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen tunnustamisen merkitystä. Jäsenvaltioita ja komissiota on kehoitettu toimenpiteisiin yksilön eri oppimisympäristössä hankkiman osaamisen aikaisempaa laajempaan selvittämiseen ja muodolliseen tunnustamiseen sekä menetelmien kehittämiseen.

Euroopan unionin opetusministerit ovat 27 päivänä toukokuuta 2004 vahvistaneet opetusneuvostossa epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen yhteiset eurooppalaiset tunnis-

tamis- ja tunnustamisperiaatteet. Päätös asettaa yhteiset eurooppalaiset periaatteet epävirallisen ja arkioppimisen selvittämiseksi ja tunnustamiseksi. Periaatteet on suunnattu jäsenvaltioille, komissiolle ja toimintaan osallistuville sidosryhmille. Periaatteet eivät sido osapuolia, vaan ne ovat vapaaehtoisesti otettavissa käyttöön.

1.3 Nykytilan arviointi

Suullinen kielitaito

Kansainvälisessä vuorovaikutuksessa korostuvat taito ymmärtää vierasta kieltä ja taito osata puhua sitä. Suomalaisten kielitaidon puutteena on useiden tutkimusten ja työelämän kielitaitokartoitusten mukaan riittämättömän suullisen vuorovaikutuksen taito. Suomalaisten suullisen kielitaidon kehittämiseen on vuosien 2007—2012 koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa kiinnitetty huomiota. Sen mukaan kehittämissuunnitelmakaudella on tarkoituksena kehittää valtakunnallista suullisen kielitaidon arviointia osana lukion syventävää opetusta ja valmistautua suullisen kielitaidon arviointiin osana pakollisia lukio-opintoja.

Nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan suullisen kielitaidon harjoittaminen sisältyy lukiokoulutuksen kielenopetuksessa kaikkiin vieraiden kielten kursseihin. Suullinen kielitaito arvioidaan osana kurssin arvosanaa, mutta koulutuksen järjestäjällä ei ole velvollisuutta arvioida erikseen opiskelijan suullista kielitaitoa erillisin kokein. Suullista kielitaitoa testaavaa osaa ei myöskään sisälly ylioppilastutkinnon kielikokeisiin. Koska suullisen kielitaidon merkitys on viime vuosina korostunut ja suullista kielitaitoa testaavaa osuutta ei sisälly ylioppilastutkintoon eikä lukiokoulutukseen muutoin, lainsäädäntöä on tarpeen tarkistaa tältä osin.

Suullisen kielitaidon arviointia ja testaamista varten Opetushallitus on tuottanut suullisen kielitaidon kokeita koulutuksen järjestäjien käyttöön. Kokeiden järjestäminen on ollut koulutuksen järjestäjille vapaaehtoista. Kokeisiin osallistuminen on puolestaan ollut opiskelijoille vapaaehtoista. Vapaaehtoisuuteen perustuva järjestely ei kuitenkaan ole

antanut opiskelijoille yhdenvertaista kohtelua. Kaikki opiskelijat, jotka olisivat halunneet osallistua kokeeseen, eivät välttämättä ole voineet osallistua siihen.

Toinen Opetushallituksen tuottamiin kokeisiin liittyvä epäkohta koskee kokeiden maksullisuutta. Opetushallitus myy suullisen kielitaidon koevihkoja osana maksullista palvelutoimintaansa. Kouluille suullisen kokeen tehtävävihkojen arvonnäköverottomat hankkimiskustannukset ovat lukuvuonna 2006—2007 olleet 17 euroa / vihko. Lukuvuonna 2007—2008 koevihkoja on myyty vuoden 2008 maaliskuun puoleenväliin mennessä yhteensä 1 073 kappaletta. Kaikki koulutuksen järjestäjät eivät ole taloudelliseen tilanteeseensa tai kokeiden vähäiseen kysyntään vedoten hankkineet suullisen kielitaidon kokeita.

Opetushallituksen tuottamien suullisen kielitaidon kokeiden suorittamisesta on opiskelijalle annettu todistus. Todistuksen on voinut liittää lukiokoulutuksen päättötodistuksen liitteeksi. Käytäntö on kuitenkin osoittanut, että todistusten käyttöarvo on vaihdellut. Sitä ei välttämättä ole otettu huomioon erillisenä kokonaisuutena jatko-opintoihin haettaessa.

Osaamisen tunnustaminen

Voimassa oleva lukiolaki, tuntijakoasetus ja opetussuunnitelmien perusteet antavat koulutuksen järjestäjälle mahdollisuudet opintojen hyväksilukemiseen. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että muissa oppilaitoksissa suoritettuja opintoja on sisällytetty ja hyväksiluettu osaksi lukion oppimäärää. Lukiolaki ei kuitenkaan sisällä mahdollisuutta aikaisemman muulla tavoin kuin opintosuorituksina hankitun osaamisen tunnustamiseen ja tunnustamiseen. Tällaisia tilanteita ilmenee etenkin aikuisten lukiokoulutuksessa, jossa opiskelija on saattanut hankkia opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot esimerkiksi työelämässä.

Selvitysten mukaan opintojen hyväksilukemista on käytetty suhteellisen vähän. Hyväksilukemista tapahtuu, mutta se ei välttämättä ole vaikuttanut opiskelijan opiskeluajkaan. Samoin hyväksilukemisen käytännöt ovat saattaneet vaihdella koulutuksen järjestäjittäin.

Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamiskäytäntöjen kehittämiseen ja laajentamiseen on kiinnitetty huomiota kahdessa opetusministeriön asettamassa työryhmässä (opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:27 ja 2006:33). Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 30 § sisältää säännökset osaamisen tunnustamisesta.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet

Esityksen ensimmäisen muutoksen tavoitteena on kohentaa lukion opiskelijoiden toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten suullista taitoa. Kielten hyvä suullinen taito antaa opiskelijoille hyvät valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään. Esityksen keskeinen päämäärä liittyy suullisen kielitaidon aseman ja osuuden vahvistamiseen lukiokoulutuksessa.

Suullisen kielitaidon aseman vahvistaminen lukiokoulutuksessa edellyttää, että lukion opetustarjonnassa olisi toisen kotimaisen ja vieraan kielen suullisen kielitaidon kurssi, jonka opiskelija voisi halutessaan valita. Opiskelijan suullista kielitaitoa tulisi voida arvioida kyseisen kurssin yhteydessä erillisellä kokeella.

Suullisen kielitaidon kokeiden toimivuutta ja asetettujen tavoitteiden toteutumista on tarkoitus arvioida seuraavan tuntijako- ja opetussuunnitelmauudistuksen yhteydessä. Suullista kielitaitoa mittaavan kokeen käyttöönotto edellyttäisi lukion kieltenopettajien kouluttamista. Tarkoituksena on, että kieltenopettajien täydennyskoulutus toteutettaisiin opetustoimen henkilöstökoulutukseen osoitettujen määrärahojen puitteissa. Opettajien täydennyskoulutus on tarkoitus aloittaa syksyllä 2008.

Esityksen toisen muutoksen tavoitteena on ottaa käyttöön nykyistä opintojen hyväksilukemista laajempi näkökulma aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisessa. Opiskelijan aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen ei jatkossa rajoittuisi ainoastaan aikaisemmin suoritettujen opintojen hyväksi-

lukemiseen, vaan käsittäisi myös muutoin hankitun osaamisen hyväksilukemisen ja tunnustamisen. Tavoitteena on siten parantaa opiskelijoiden opiskelumotivaatiota ja mahdollistaa opiskeluaikojen lyhentäminen.

2.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Lukio-opiskelijoiden suullisen kielitaidon arviointi olisi mahdollista toteuttaa neljällä vaihtoehdoisella tavalla: Opetushallituksen tuottamien vapaaehtoisten kokeiden avulla taikka osana yleistä kielitutkintojärjestelmää, ylioppilastutkintoa tai lukion opetussuunnitelmaa.

Suullisen kielitaidon arvioinnin toteuttaminen Opetushallituksen tuottamien vapaaehtoisten kielikokeiden avulla vastaisi nykykäytäntöä. Järjestely ei kuitenkaan aiemmin tässä esityksessä selostetulla tavalla takaisi opiskelijoiden yhdenvertaista kohtelua eikä mahdollistaisi kokeiden täysimääräistä hyödynnettävyyttä muun muassa kokeiden toimeenpanosta koulutuksen järjestäjälle aiheutuvien kustannusten vuoksi.

Yleisten kielitutkintojen koetehtävät ovat työelämää ja aikuisten elämänpiiriä painottavia. Suullisen kielitaidon arvioinnin järjestäminen osana yleistä kielitutkintojärjestelmää edellyttäisi joko nykyisten yleisten kielitutkintojen kokeiden uudistamista tai erillisten lukiolaisille tarkoitettujen kokeiden tuottamista. Kokeiden toimeenpano edellyttäisi lisäksi järjestelyistä huolehtivien oppilaitosten ja kokeiden arvioijien määrän merkittävää lisäämistä. Myös varsinaisten koetilaisuuksien järjestäminen edellyttäisi muutoksia, koska kaikissa lukioissa ei ole kielistudioita. Arvioitavien suoritusten moninkertainen kasvaminen merkitsisi käytännössä sitä, että yleisissä kielitutkinnoissa käytössä olevat keskitetyt arviointitilaisuudet eivät jatkossa olisi enää mahdollisia. Järjestelyn toimeenpanon edellyttämät muutokset merkitsisivät huomattavia lisäkustannuksia.

Ylioppilastutkinnon kokeet järjestetään keskitetysti samaan aikaan kaikissa lukioissa. Suullisten kokeiden järjestäminen kaikille opiskelijoille samanlaisena samaan aikaan ei kuitenkaan olisi kokelaiden suuren määrän vuoksi käytännössä mahdollista. Pitkä oppimäärän vieraiden kielten kokeisiin osallistuu

esimerkiksi keväällä 2008 yhteensä 26 868 kokelasta samanaikaisesti ja vastaavasti toisen kotimaisen kielen ruotsin kokeeseen 13 637 kokelasta. Koetilanteissa arvioitsijoita ja tiloja tarvittaisiin huomattava määrä. Menettely merkitsisi myös, että kokeiden laatimiseen käytettävä aika lisääntyisi ja että kokeiden laatijoita ja sensoreita tarvittaisiin nykyistä enemmän. Tarkistusarvostelumenettelyjärjestelmä edellyttäisi lisäksi suoritusten tallentamista.

Suullisen kielitaidon kokeen järjestäminen osana lukion opetussuunnitelmaa on edellä selostetun perusteella arvioitu soveltuvan parhaiten nykyiseen järjestelmään. Järjestely olisi mahdollista toteuttaa siten, että yksi joko A- ja B1-oppimäärien valtakunnallisista syventävistä kursseista tai pakollisista kursseista muutettaisiin suullisen kielitaidon kurssiksi. Suullisen kielitaidon kurssin arviointi olisi puolestaan mahdollista järjestää joko siten, että arvioinnissa käytettäisiin Opetushallituksen tuottamia kokeita tai siten, että lukiot voisivat päättää arviointitavoista itse.

Järjestelyn toteuttaminen siten, että yksi A- ja B1 oppimäärien pakollisista kursseista muutettaisiin suullisen kielitaidon kurssiksi, edellyttäisi opetussuunnitelmien perusteiden kokonaisuudistusta. Tätä vaihtoehtoa joustavampi ja nopeampi tapa toteuttaa järjestely olisi se, että yksi A- ja B1-oppimäärien valtakunnallisista syventävistä kursseista muutettaisiin suullisen kielitaidon kurssiksi. Myös tämä vaihtoehto edellyttäisi muutoksia opetussuunnitelmien perusteisiin, mutta tarvittavat muutokset olisivat ensimmäistä vaihtoehtoa merkittävästi vähäisemmät. Tämän vuoksi jälkimmäinen vaihtoehto on arvioitu parhaaksi vaihtoehdoksi toteuttaa uudistus.

Kaikille opiskelijoille yhdenmukainen koe edistää opiskelijoiden yhdenvertaista kohtelua. Yhdenmukainen arviointi tehostaa myös suullisen kielitaidon harjoittelua lukiossa. Näin ollen parhaaksi vaihtoehdoksi toteuttaa suullisen kielitaidon kurssin arviointi on arvioitu järjestely, jossa suullisen kielitaidon arvioinnissa tulisi käyttää Opetushallituksen tuottamia kokeita.

2.3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan ensinnäkin lukion opiskelijan arviointia koskevia säännöksiä täsmennettäväksi siten, että kielten opetuksessa opiskelijalta arvioitaisiin kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Voimassa olevan tuntijakoasetuksen sekä nykyisten nuorten ja aikuisten opetussuunnitelman perusteiden mukainen toinen A- ja B1-oppimäärien valtakunnallisista syventävistä kursseista muutettaisiin suullisen kielitaidon kurssiksi. Suullisen kielitaidon kurssin suorittaminen säilyisi kuitenkin opiskelijalle valinnaisena.

Suullinen kielitaito arvioitaisiin erillisellä kokeella. Opetushallitus vastaisi kokeen laatimisesta. Opetushallitus huolehtisi myös kokeiden jakelusta koulutuksen järjestäjille. Koe olisi koulutuksen järjestäjälle maksuton. Kokeen arvosana vaikuttaisi kurssin kokonaisarvosanaan. Kokeen suorittamisesta annettaisiin opiskelijalle erillinen todistus, joka olisi liitettävissä lukion päättötodistuksen liitteeksi. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin kokeen sisällöstä ja arvioinnista.

Toiseksi esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi ja täydennettäväksi opintojen hyväksilukemista koskevaa säännöstä siten, että opiskelijan oikeus osaamisen tunnustamiseen käsittäisi aikaisemmin suoritettujen opintojen lisäksi myös muutoin hankitun osaamisen hyväksilukemisen ja tunnustamisen.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Suullinen kielitaito

Esityksen välittömät kustannusvaikutukset olisivat vähäiset. Ehdotettu suullisen kielitaidon koe olisi osa lukiokoulutuksen opetussuunnitelmaa, minkä vuoksi sen järjestämisestä ei lähtökohtaisesti aiheutuisi opetuksellisia lisäkustannuksia koulutuksen järjestäjille. Mahdolliset lisäkustannukset sisältyisivät lukiokoulutuksen valtionosuuksien perusteena oleviin laskennallisiin kustannuksiin. Siten ne tulisivat otetuiksi huomioon lukiokoulutuksen yksikköhintoja määrättäessä tulevana vuosina.

Tarkoituksena on, että lukion kieltenopettajat toteuttaisivat ja arvioisivat suullisen kielitaidon kokeen osana lukiokoulutusta. Koulutuksen järjestäjä päättäisi kokeen toteuttamiseen ja arviointiin osallistuvien opettajien lukumäärästä. Koulutuksen järjestäjä huolehtisi myös suullisen kielitaidon kurssin edellyttämistä käytännön järjestelyistä ja siihen liittyvän kokeen toimeenpanon järjestelyistä. Kokeen toteuttaminen ei sinänsä edellyttäisi kielistudiojärjestelyjä. Opiskelijan suullista kielitaitoa arvioiva valtakunnallinen koe olisi koulutuksen järjestäjille ja opiskelijoille maksuton.

Opetushallitus on tuottanut suullisen kielitaidon kokeita koulutuksen järjestäjien käyttöön. Kokeita on tuotettu kaikkiaan kahdeksassa kielessä. Kokeiden tuotantokustannukset ovat olleet vuodessa yhteensä noin 60 000 euroa. Kustannukset ovat muodostuneet kokeiden laadinnasta, jakelusta ja hallinnoinnista. Tarkoituksena on, että esityksessä ehdotetun kokeen sisällön laadinnassa hyödynnettäisiin nykyisten kokeiden laadinnasta saatua asiantuntemusta ja kokemusta. Kokeiden laadinnasta vastaisi Opetushallitus. Valmistelutyössä käytettäisiin hyväksi ulkopuolista asiantuntemusta.

Vuonna 2006 lukion opiskelijoita oli yhteensä 117 260 opiskelijaa. Pääosa opiskelijoista opiskelee A-kielen syventävät kurssit. Suuri osa opiskelijoista opiskelee myös tässä esityksessä tarkoitettuja B1-kielen kursseja. Suullisen kielitaidon kurssi ja siihen sisältyvä koe olisi kaikille lukion opiskelijoille tarjolla oleva, vapaasti valittavissa oleva kurssi. Tämän vuoksi on vaikea tarkkaan ennakolta arvioida, kuinka monta opiskelijaa osallistuisi vuosittain suullisen kielitaidon kokeeseen. Karkean arvion mukaan on mahdollista, että osallistujamäärä olisi vuosittain noin 30 000 opiskelijaa.

Suullisen kielitaidon kokeen koetehtäviä arvioidaan tarvittavan vuosittain seitsemää kieltä varten sekä molempiin kotimaisiin kieliin kahden eri tason tehtäviä. Tarkoituksena on, että Opetushallitus laatii koulutuksen järjestäjille sähköisen koetehtäväpankin, josta koulutuksen järjestäjät voisivat tilata koetehtävät ja niitä koskevan ohjeistuksen sähköisesti. Opetushallitus vastaisi järjestelmän

toimivuudesta ja koetehtävien tuottamisesta järjestelmään.

Opetushallituksessa laaditun kustannusselvityksen mukaan sähköisen koetehtäväpankin käyttöönotosta aiheutuvat ensikertaiset kustannukset olisivat yhteensä noin 140 000 euroa. Järjestelmän ylläpidosta aiheutuvat kustannukset olisivat puolestaan noin 80 000 euroa vuosittain. Järjestelmän laatimisesta ja käyttöönotosta aiheutuvista kustannuksista on tarkoitus sopia opetusministeriön ja Opetushallituksen välisessä tulossopimuksessa. Järjestelmän ylläpitoon liittyvät kustannukset on tarkoitus sisällyttää Opetushallituksen toimintamäärärahoihin. Järjestely on tarkoitus tehdä kehyksen puitteissa sisäisenä siirtona opetusministeriön pääluokan sisällä.

Lukion kieltenopettajat toteuttaisivat ja arvioisivat suullisen kielitaidon kokeen. Näin ollen kokeen käyttöönotto edellyttäisi lukion kieltenopettajien täydennyskoulutusta. Tarkoituksena on, että kieltenopettajien täydennyskoulutus toteutettaisiin valtion talousarviossa opetustoimen henkilöstökoulutukseen osoitettujen määrärahojen puitteissa. Täydennyskoulutuksesta on arvioitu aiheutuvan vuosina 2008—2010 yhteensä noin miljoonan euron kustannukset.

Esityksen ei arvioida aiheuttavan oppimateriaalien osalta merkittäviä lisäkustannuksia koulutuksen järjestäjille ja opiskelijoille.

Osaamisen tunnustaminen

Esitys laajentaisi osaamisen tunnustamisen koskemaan aikaisemmin suoritettujen opintojen lisäksi myös muutoin hankitun osaamisen. Muutos koskisi pääsääntöisesti aikuisia lukio-opiskelijoita, joiden osalta on jo nykyisin ollut vastaavanlaisia käytänteitä käytössä. Lukion oppimäärää suoritettavia yli 18-vuotiaina lukio-opintonsa aloittaneita on yhteensä vajaat 7 000.

Ehdotettu muutos lyhentäisi joissakin tapuksissa opiskeluaikoja, mikä osaltaan vähentäisi koulutuksen järjestäjien kustannuksia. Toisaalta aikaisemmin hankitun osaamisen osoittamisesta aiheutuisi koulutuksen järjestäjille jonkin verran lisäkustannuksia. Kustannusten täsmällistä määrää on vaikea arvioida, koska osaamisen tunnustamista hyödyntävien opiskelijoiden lukumäärästä ja ai-

kaisemmin hankitun osaamisen osoittamisesta aiheutuvista kustannuksista ei ole käytävissä tilastotietoja. Joka tapauksessa kustannusten arvioidaan olevan vähäisiä. Kustannukset sisällytettäisiin lukiokoulutuksen valtionosuuksien perusteena oleviin laskennallisiin kustannuksiin. Näin ollen ne otettaisiin huomioon määrättäessä lukiokoulutuksen yksikköhintoja tulevina vuosina.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksessä ehdotetaan ensinnäkin, että lukiokoulutuksen tuntijakoasetuksen sekä nuorten ja aikuisten opetussuunnitelmien perusteiden mukainen toinen A- ja B1-oppimäärän valtakunnallisista syventävistä kurseista muutettaisiin suullisen kielitaidon kurssiksi.

Ehdotus edellyttäisi voimassa olevien lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteisiin muutoksia toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten A- ja B1-oppimäärien osalta. Lisäksi Opetushallituksen määräyksiä opintosuoritusten arvioinnista tulisi täydentää ja täsmentää suullisen kielitaidon kokeen arviointiperusteiden osalta. Koska ylioppilastutkinnon avulla selvitetään muun muassa ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelmien mukaiset tiedot ja taidot, edellä mainittu opetussuunnitelmien perusteiden muuttaminen tulee ilmetä myös ylioppilastutkinnon kielikokeissa.

Toiseksi esityksessä ehdotetaan, että opiskelijan oikeus osaamisen tunnustamiseen käsitettäisiin aikaisemmin suoritettujen opintojen lisäksi myös muutoin hankitun osaamisen hyväksilukemisen ja tunnustamisen. Myös tämä ehdotus edellyttäisi täsmennyksiä opetussuunnitelmien perusteisiin aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen ja opintojen hyväksilukemisen osalta.

Opetussuunnitelmien perusteisiin tehtävistä muutoksista vastaisi Opetushallitus. Näin ollen esitys lisäisi jonkin verran hallinnollista työtä Opetushallituksessa. Opetussuunnitelmien perusteiden muuttaminen merkitsisi, että koulutuksen järjestäjien tulisi tehdä vastaavat muutokset omiin opetussuunnitelmiinsa.

3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksellä kohennettaisiin ensinnäkin lukion opiskelijoiden toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten suullista kielitaitoa. Hyvä suullisen vuorovaikutuksen taito lisäisi opiskelijoiden valmiuksia jatko-opintoihin niin kotimaassa, Euroopassa kuin Euroopan ulkopuolellakin. Suullisen kielitaidon kohentuminen edistäisi myös opiskelijoiden liikkuvuutta ja mahdollisuuksia työskennellä kotimaan ohella ulkomailla. Tulevaisuudessa työvoima, jolla on käytännön kielitaitoa ja kulttuurienvälisiä taitoja, edistäisi työnantajien toimintaa kilpailussa globaaleilla markkinoilla.

Toiseksi esityksellä parannettaisiin opiskelijan oikeutta saada aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Mahdollisuus osaamisen tunnustamiseen vahvistaisi osaltaan Euroopan unionin yleistä linjaa eri tavoin hankitun osaamisen tunnistamismenetelyjen kehittämistä. Esitys tukisi myös työvoiman liikkuvuutta.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Suullinen kielitaito

Kouluhallitus asetti 2 päivänä marraskuuta 1988 työryhmän, jonka tavoitteena oli selvittää ylioppilastutkinnon yhteydessä pidettävän vieraiden kielten suullisen tuottamisen kokeen järjestämisen muotoja ja tehdä ehdotus tällaisen kokeen järjestämisestä sekä siihen liittyvistä toimenpiteistä. Loppuraportissaan (loppuraportti 1989) työryhmä esitti kokeilutoiminnan järjestämistä. Sen näkemyksen mukaan vasta kokeilusta saatavien kokemusten perusteella oli mahdollista ottaa kantaa suullisen kokeen toteuttamisen aikatauluun, toteuttamismuotoon ja kustannusvaikutuksiin.

Työryhmän ehdotusten perusteella opetusministeriö toteutti suullisen kielitaidon opetus- ja arviointikokeilun vuosina 1990—1993 neljässä kunnallisessa lukiossa (Halikon lukio, Madetojan musiikkilukio, Mattlidens gymnasium ja Messukylän lukio) ja normaalikoulujen lukioissa. Kokeilujen seurauksena

suullisen kielitaidon koetta ei sijoitettu ylioppilastutkintoon.

Ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmä katsoi mietinnössään vuonna 1993 (komiteanmietintö 1993:25), että keskeinen tehtävä kielikokeiden kehittämisessä on suullisen kielitaidon arviointi. Kehittämistyöryhmän näkemyksen mukaan uusien suullisen kielitaidon kokeiden tulisi ainakin aluksi olla opiskelijalle vapaaehtoisia. Suullisen kokeen tulisi olla osa valtakunnallisesti koordinoitua arviointia. Työryhmä katsoi, että ylioppilastutkintolautakunnalla ja Opetushallituksella tulisi olla vastuu materiaalin toimittamisesta ja arvioinnin kehittämisestä, vaikka varsinainen suullisen kielitaidon arviointi toteutuisi osana koulun arviointityötä.

Suullisen kielitaidon opetus- ja arviointikokeilun sekä ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän ehdotusten pohjalta Opetushallitus on tuottanut opiskelijoille vapaaehtoisia suullisen kielitaidon kokeita eri kieliin ja kouluttanut opettajia kokeiden arviointiin.

Opetusministeriö asetti 18 päivänä maaliskuuta 2005 työryhmän selvittämään mahdollisuuksia järjestää lukiokoulutuksessa saavutettavan suullisen kielitaidon arviointi. Työryhmän jäseninä olivat muun muassa Opetushallituksen, Suomen Kuntaliiton, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry:n ja Suomen kielenopettajien liitto SUKOL ry:n edustajat. Työryhmä julkisti 17 päivänä elokuuta 2006 yksimielisen muistionsa (opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:26).

Osaamisen tunnustaminen

Opetusministeriö asetti 18 päivänä joulukuuta 2001 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää aikaisemmin hankitun osaamisen

tunnustamista koulutusjärjestelmässä ja laatia aiemmin hankitun osaamisen hyväksymisen periaatteet. Työryhmä julkisti 27 päivänä elokuuta 2004 muistionsa (opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:27).

Opetusministeriö asetti 15 päivänä kesäkuuta 2005 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen aikuisten lukiokoulutuksen kehittämishjelmaksi. Työryhmä julkisti 29 päivänä syyskuuta 2006 muistionsa (opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:33). Muistio sisältää myös osaamisen tunnustamista koskevia ehdotuksia.

Esitys on valmisteltu opetusministeriössä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Esitys pohjautuu edellä mainittujen lukiokoulutuksessa saavutettavan suullisen kielitaidon arviointia sekä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamista koulutusjärjestelmässä selvittäneiden työryhmien ehdotuksiin.

4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot valtiovarainministeriöltä, Opetushallitukselta, ylioppilastutkintolautakunnalta, Suomen Kuntaliitolta, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry:ltä, Suomen kielenopettajien liitto SUKOL ry:ltä, Suomen Rehtorit ry:ltä, Ilta-koulujen liitto IKLO ry:ltä ja Suomen Lukio-laisten Liitto ry:ltä. Lausunnoista on opetusministeriössä laadittu lausuntoyhteenveto.

Lausunnonantajat puolsivat esitystä ja pitivät sitä tarpeellisena. Lausunnonantajien muutosehdotukset ja kommentit on pyritty esityksessä ottamaan huomioon.

Esitys on käsitelty kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

17 §. Opiskelijan arviointi. Pykälään yhtäältä siirrettäisiin voimassa olevan lukioasetuksen säännös oikeudesta saada tieto arviointiperusteista ja toisaalta lisättäisiin säännökset opiskelijan suullisen kielitaidon arvioinnista. Samalla pykälä uudistettaisiin kokonaisuudessaan.

Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa 1 momenttia. Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin voimassa olevan lukioasetuksen 9 §:n 2 momentin säännös opiskelijan oikeudesta saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Säännös koskee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin opiskelijan suullisen kielitaidon arvioinnista. Suullisen kielitaidon arviointi on tarkoitus toteuttaa siten, että voimassa olevan tuntijakoasetuksen sekä nykyisten nuorten ja aikuisten opetussuunnitelman perusteiden mukainen toinen A- ja B1-oppimäärien valtakunnallisista syventävistä kursseista muutettaisiin suullisen kielitaidon kurssiksi. Suullisen kielitaidon kurssin järjestäminen valtakunnallisena syventävänä kurssina tarkoittaisi käytännössä sitä, että kurssin valitessaan opiskelijalla olisi subjektiivinen oikeus kurssin suorittamiseen lukiokoulutuksen aikana.

Suullista kielitaitoa arvioitaisiin erillisellä kokeella. Kokeen laatimisesta vastaisi Opetushallitus. Tarkoituksena on, että Opetushallitus huolehtii myös kokeiden jakelusta koulutuksen järjestäjille. Koe olisi koulutuksen järjestäjälle maksuton.

Valtioneuvoston asetuksella on tarkoitus säätää suullisen kielitaidon kokeen sisällöstä. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, että koe sisältäisi ääneen lukua, opetuskielisten tekstien referointia ja keskustelua tietyistä aihepiiristä. Opetussuunnitelmien perusteissa on tarkoitus määritellä eri kielenkäyttötilanteiden aihepiirejä.

Pykälän 4 momentti sisältäisi valtuutus-säännöksen, joka pääpiirteissään vastaisi nykyistä 2 momenttia. Momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin opinto-

suoritusten arviointiasteikosta, opinnoissa etenemisestä sekä päättötodistuksista ja muista opiskelijalle annettavista todistuksista. Opetushallitukselle annettaisiin valtuutus antaa tarkempia määräyksiä opintosuoritusten arvioinnista ja päättää todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Suullisen kielitaidon kokeen arvioinnista on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella siten, että kokeen arvioinnissa käytettäisiin voimassa olevaa numeroarvostelua. Suullisen kielitaidon koe muodostaisi osan syventävän kurssin arvosanaa, minkä vuoksi on tarkoituksenmukaista, että sen arviointiin käytetään asteikkoa 4—10. Suullisen kielitaidon kokeen tavoitetaso kuvattaisiin nykyiseen tapaan yleisellä tasolla opetussuunnitelmien perusteissa.

17 a §. Opiskelijan arvioinnista päättäminen. Pykälä olisi uusi. Siinä säädettäisiin arvioinnista päättämisestä. Pykälään siirrettäisiin voimassa olevan lukioasetuksen 9 §:n 1 momentin säännös arvioinnin suorittajasta. Sen mukaan opiskelijan arvioinnista päättäisi kunkin oppiaineen tai aineryhmän osalta opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättäisivät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Säännös koskee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita.

23 §. Osaamisen tunnustaminen. Pykälällä täsmennettäisiin ja täydennettäisiin voimassa olevan 23 §:n säännös opintojen hyväksilukemisesta. Pykälän uudistaminen edellyttäisi myös pykälän otsikon muuttamista. Pykälä vastaisi pääasialliselta sisällöltään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) osaamisen tunnustamista koskevaa 30 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan opiskelijalla olisi oikeus saada tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään opetussuunnitelman tavoitteita vastaavat aikaisemmin suoritettut opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella voitaisiin opiskelijalle lukea hyväksi ja korvata lukion oppimäärään kuuluvia pakollisia, syventäviä tai soveltavia opintoja. Tarvittaessa osaamisen vastaavuus olisi osoitettava

koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kokeilla. Säännös vastaisi voimassa olevaa käytäntöä.

Aikaisemman osaamisen arvioinnissa olisi kysymys samasta asiasta kuin lukiokoulutuksen aikaisessa opintosuoritusten arvioinnista. Päätös osaamisen tunnustamisesta olisi mahdollista tehdä opintojen edetessä, kun olisi tarkemmin täsmentynyt minkälaisia valintoja opiskelija tekee muun muassa soveltavien opintojen osalta. Päätös olisi kuitenkin tehtävä pykälän 2 momentin mukaan ennen mainittujen opintojen tai opintokokonaisuuden alkamista.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä.

34 §. Muutoksenhaku. Pykälän 2 momentin 3 kohtaa muutettaisiin siten, että se koskisi muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemisen asemesta osaamisen tunnustamista. Muutos liittyy 23 §:n uudistamiseen.

Voimaantulosäännös. Pykälän 1 momentissa on säännös lain voimaantulosta. Tarkoitus on, että laki tulisi voimaan tammikuun 1 päivänä 2009.

Pykälän 2 momentissa on säännös suullisen kielitaidon kokeen sisältöä ja arviointia koskevien määräysten antamisen ajankohdasta. Momentin mukaan Opetushallituksen on laadittava määräykset siten, että koulutuksen järjestäjä voi ottaa ne käyttöön viimeistään elokuun 1 päivänä 2010.

Pykälän 3 momentti koskee suullisen kielitaidon kokeen käyttöönoton ajankohtaa. Tarkoitus on, että koe otetaan ensimmäisen kerran käyttöön elokuun 1 päivänä 2010.

Osaamisen tunnustamista koskevat määräykset sisällytettäisiin lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteisiin. Pykälän 4 momentin mukaan uudistettujen opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti koulutuksen järjestäjien laatimat opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön viimeistään 1 päivänä elokuuta 2010.

Pykälän 5 momentin mukaan lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä ennen lain voimaantuloa. Tarkoituksena on muun muassa käynnistää opetussuunnitelmien perusteiden muutosten valmistelu, sähköisen koetehtäväpankin kehittäminen ja kieltenopettajien täydennyskoulutus.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Esityksessä ehdotetaan, että lukiokoulutuksen kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaisiin kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullinen kielitaito arvioitaisiin erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaisi Opetushallitus.

Valtioneuvoston asetuksella on tarkoitus säätää suullisen kielitaidon kokeen sisällöstä. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, että koe sisältäisi ääneen lukua, opetuskielisten tekstien referointia sekä keskustelua tietyistä aihepiiristä. Suullisen kielitaidon kokeen arvioinnissa on tarkoitus käyttää nykyistä numeroarvostelua.

Esitys edellyttää aiemmin tässä esityksessä esitetyllä tavalla muutoksia myös Opetushallituksen antamiin opetussuunnitelmien perusteisiin.

3 Voimaantulo

Laki lukiolain muuttamisesta ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2009. Suullisen kielitaidon koe otettaisiin käyttöön 1 päivästä elokuuta 2010, mistä lukien sekä uusilla että lukiossa jo opiskelevilla opiskelijoilla olisi mahdollisuus valita suullisen kielitaidon kurssi ja osallistua kokeeseen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lukiolain (629/1998) 17 ja 23 § sekä 34 §:n 2 momentti,
 sellaisena kuin niistä on 34 §:n 2 momentti laissa 478/2003, sekä
lisätään lakiin uusi 17 a § seuraavasti:

17 §

Opiskelijan arviointi

Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti.

Opiskelijalla on oikeus saada arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen.

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa arvioidaan erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaa opetushallitus. Suullisen kielitaidon kokeen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään opintosuoritusten arvioinnista opintojen aikana, opinnoissa etenemisestä sekä päättötodistuksesta ja muista opiskelijalle annettavista todistuksista. Opetushallitus antaa opintosuoritusten arvioinnista tarkentavia määräyksiä ja päättää todistuksiin merkittävistä tiedoista.

17 a §

Opiskelijan arvioinnista päättäminen

Kunkin oppiaineen tai aineryhmän arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettaja yhdessä.

23 §

Osaamisen tunnustaminen

Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella voidaan opiskelijalle lukea hyväksi ja korvata lukion oppimäärään kuuluvia pakollisia, syventäviä tai soveltavia opintoja. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 17 ja 17 a §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen mainittujen opintojen tai hyväksiluettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä.

34 §

Muutoksenhaku

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

- 1) opiskelijaksi ottamista;
- 2) 13 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyjä;
- 3) osaamisen tunnustamista; sekä

4) lukion suoritusajan pidentämistä ja opiskelijan katsomista eronneeksi lukiosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Opetushallituksen tulee laatia 17 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetun kokeen sisältöä ja arviointia koskevat määräykset siten, että koulutuksen järjestäjä voi ottaa ne käyttöön viimeistään 1 päivänä elokuuta 2010.

Lain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettu erillinen suullisen kielitaidon koe otetaan ensimmäisen kerran käyttöön 1 päivänä elokuuta 2010.

Lain 23 §:ssä tarkoitettua osaamisen tunnistamista koskevat määräykset sisällytetään opetussuunnitelman perusteisiin, joiden mukaan laaditut opetussuunnitelmat otetaan käyttöön viimeistään 1 päivänä elokuuta 2010.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Naantalissa 26 päivänä kesäkuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Opetusministeri *Sari Sarkomaa*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lukiolain (629/1998) 17 ja 23 § sekä 34 §:n 2 momentti,
sellaisena kuin niistä on 34 §:n 2 momentti laissa 478/2003, sekä
lisätään lakiin uusi 17 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

17 §

Opiskelijan arviointi

Opiskelijan arviointi

Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti.

Opintosuoritusten arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä on voimassa, mitä niistä asetuksella säädetään ja opetushallitus määrää. Todistuksiin merkittävistä tiedoista päättää opetushallitus.

Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti.

Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen.

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa arvioidaan erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaa opetushallitus. Suullisen kielitaidon kokeen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään opintosuoritusten arvioinnista opintojen aikana, opinnoissa etenemisestä sekä päättötodistuksesta ja muista opiskelijalle annettavista todistuksista. Opetushallitus antaa opintosuoritusten arvioinnista tarkentavia määräyksiä ja päättää todistuksiin merkittävistä tiedoista.

17 a §

Opiskelijan arvioinnista päättäminen

Kunkin oppiaineen tai aineryhmän arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Päätt-

töarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettaja yhdessä.

23 §

Opintojen hyväksilukeminen

Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään muualla suoritettut opinnot, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opetus suunnitelman mukaisia.

Päätös muualla suoritettavien opintojen hyväksilukemisesta tulee sitä erikseen pyydetessä tehdä ennen mainittujen opintojen aloittamista.

23 §

Osaamisen tunnustaminen

Opiskelijalla on oikeus saada opetus suunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella voidaan opiskelijalle lukea hyväksi ja korvata lukion oppimäärään kuuluvia pakollisia, syventäviä tai soveltavia opintoja. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 17 ja 17 a §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydetessä ennen mainittujen opintojen tai hyväksiluettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä.

34 §

Muutoksenhaku

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

- 1) opiskelijaksi ottamista;
 - 2) 13 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyjä;
 - 3) muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista; sekä
 - 4) lukion suoritusajan pidentämistä ja opiskelijan katsomista eronneeksi lukiosta.
-

34 §

Muutoksenhaku

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

- 1) opiskelijaksi ottamista;
 - 2) 13 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyjä;
 - 3) *osaamisen tunnustamista*; sekä
 - 4) lukion suoritusajan pidentämistä ja opiskelijan katsomista eronneeksi lukiosta.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Opetushallituksen tulee laatia 17 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettun kokeen sisältöä ja

arviointia koskevat määräykset siten, että koulutuksen järjestäjä voi ottaa ne käyttöön viimeistään 1 päivänä elokuuta 2010.

Lain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettu erillinen suullisen kielitaidon koe otetaan ensimmäisen kerran käyttöön 1 päivänä elokuuta 2010.

Lain 23 §:ssä tarkoitettua osaamisen tunnustamista koskevat määräykset sisällytetään opetussuunnitelman perusteisiin, joiden mukaan laaditut opetussuunnitelmat otetaan käyttöön viimeistään 1 päivänä elokuuta 2010.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
